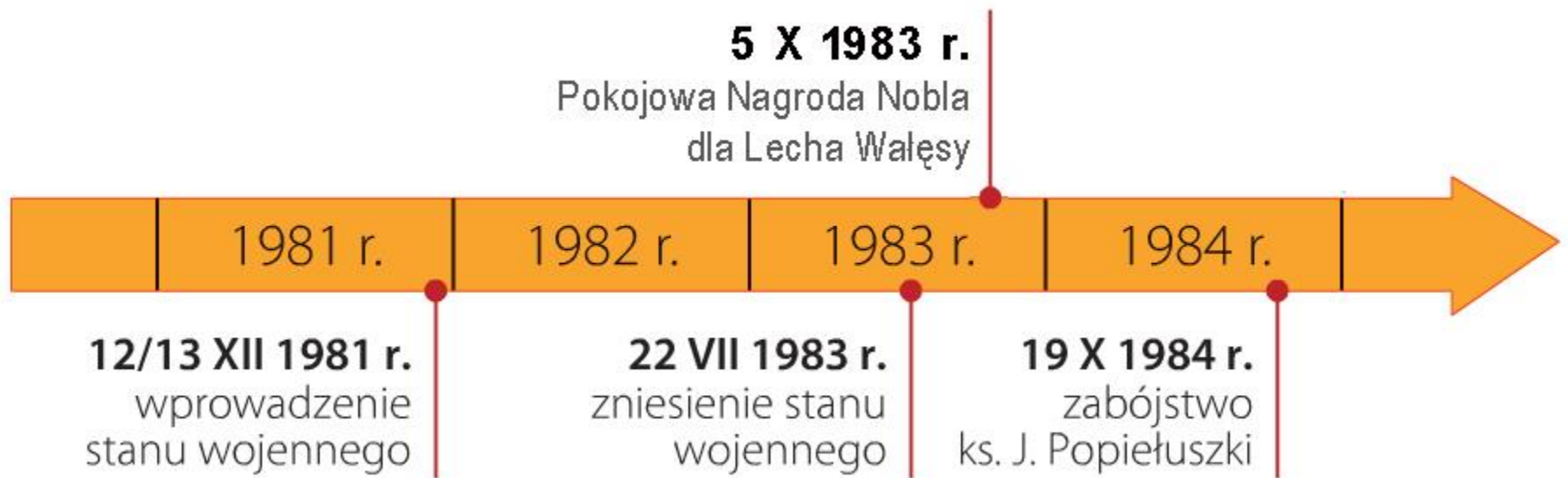

Stan wojenny w Polsce

Oś czasu

Europa w latach osiemdziesiątych XX wieku

Notatka z lekcji

1. Terminy: stan wojenny, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego (WRON), ZOMO, internowanie.
2. Postaci: Wojciech Jaruzelski, Lech Wałęsa, Jerzy Popiełuszko, Grzegorz Przemyk, Zbigniew Bujak, Bogdan Lis, Władysław Frasyniuk, Kornel Morawiecki.
3. Wprowadzenie stanu wojennego.
4. Świat wobec sytuacji w Polsce.
5. Reakcja społeczeństwa.
6. Opozycja antykomunistyczna poza „Solidarnością”.
7. Ostatnie lata PRL.

Pojęcia

Stan wojenny –

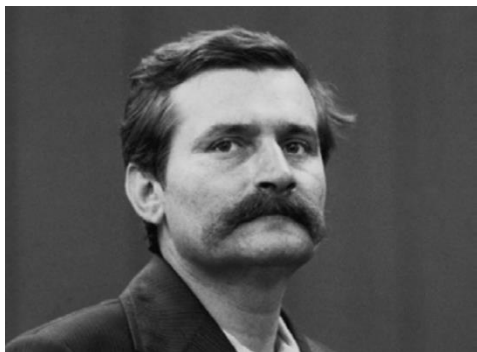
1. forma stanu nadzwyczajnego, przewidziana w prawodawstwie PRL na czas wojny albo zagrożenia bezpieczeństwa wewnętrznego państwa.
2. okres w historii Polski, w którym obowiązywał stan wojenny (13 grudnia 1981–22 lipca 1983 r.).

Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego (WRON) - pozakonstytucyjny organ władzy utworzony w związku z wprowadzeniem stanu wojennego, złożony z wyższych oficerów wojskowych, z gen. Wojciechem Jaruzelskim na czele. Przez propagandę określana mianem „administratora stanu wojennego”, w praktyce była jedynie ciałem fasadowym.

ZOMO - Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej - oddziały Milicji Obywatelskiej powołane w drugiej połowie 1956 do zaprowadzania porządku w sytuacjach wyjątkowych.

Internowanie – przymusowe umieszczenie w ośrodkach odosobnienia osób niebezpiecznych dla państwa ze względów politycznych. Podczas stanu wojennego utworzono obozy dla internowanych (zwane potocznie internatami).

Postaci

Lech Wałęsa - polityk i działacz związkowy, z zawodu elektryk. Czołowy opozycjonista w okresie PRL, współzałożyciel i pierwszy przewodniczący NSZZ „Solidarność”, w 1983 laureat Pokojowej Nagrody Nobla. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1990–1995

Wojciech Jaruzelski (1923 – 2014) – polityk i dowódca wojskowy, działacz komunistyczny; szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, minister obrony narodowej, I sekretarz KC PZPR, Premier PRL, Przewodniczący Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego (autor wprowadzenia stanu wojennego w 1981 r.), Przewodniczący Rady Państwa, Prezydent PRL i Prezydent RP

Kornel Morawiecki (1941 – 2019) – polityk, fizyk i nauczyciel akademicki. Działacz opozycji demokratycznej w czasach PRL, założyciel i przewodniczący Solidarności Walczącej.

dn.14.V.1983r.
zmarł tragicznie
ś.†p.

GRZEGORZ PRZEMYK

maturzysta z XVIIL.O.im.A.F.Modrzewskiego

msza św odprawiona będzie dn. 19.05.83 r.

W KOŚCIELE ŚW. SŁ. KOSTKI - GODZ. 13³⁰.

-ODPROWADZENIE NA CMENTARZ POWĄZKOWSKI.

PRZYJACIELE

Grzegorz Przymyk (1964 – 1983) – poeta, syn poetki Barbary Sadowskiej i Leopolda Przymyka. Uczeń XVII LO im. Frycza Modrzewskiego. Został pobity przez milicjantów, co doprowadziło do jego śmierci. Była to jedna z najgłośniejszych zbrodni aparatu władzy PRL.

Postaci

Bogdan Lis – polityk, mechanik, członek MKS, działacz „Solidarności”, po wprowadzeniu stanu wojennego organizator podziemia solidarnościowego, uczestnik Okrągłego Stołu.

Zbigniew Bujak - polityk i politolog, jeden z czołowych opozycjonistów "Solidarności" w okresie PRL-u.

Władysław Frasyniuk – polityk, przedsiębiorca, działacz opozycyjny w PRL, członek „Solidarności”, więzień polityczny, uczestnik obrad Okrągłego Stołu, Przewodniczący Unii Wolności oraz Partii Demokratycznej,.

Postaci

Ksiądz Jerzy Popiełuszko (1947 – 1984) duchowny rzymskokatolicki, tercjarz franciszkański, kapelan warszawskiej „Solidarności”, obrońca praw człowieka w PRL, organizator Mszy św. Za Ojczyznę, zamordowany przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, błogosławiony i męczennik Kościoła katolickiego

Pogrzeb 3 listopada 1984 r.

Górsk k. Torunia, pomnik upamiętniający porwanie ks. Popiełuszki

Tamby k. Włocławku, miejsce pamięci o ks. Jerzym Popiełuszce (ciało ks. Jerzego zostało zrzucone do Wisły z poziomu jezdni).

Stan wojenny

- Okres poprzedzający wprowadzenie stanu wojennego w Polsce
- Skupienie władzy przez gen. Wojciecha Jaruzelskiego;
  - od roku 1968 był ministrem obrony narodowej,
  - w lutym 1981 r. został premierem rządu,
  - w październiku zastąpił Stanisława Kanię na stanowisku I sekretarzem KC PZPR.
- Dramatyczna sytuacja gospodarcza kraju.

Ojciec, Matko!

- Czy chcesz się znaleźć w sytuacji tych rodziców, którzy na ekranie telewizora rozpoznawali swoje dzieci w gronie rozwydrzonych wyrostków wyrwijających płyty chodnikowe i rzucających kamienie?
- Czy uczyniłeś wszystko, aby Twoje dziecko nie musiało płacić wysokiej ceny za naruszanie surowego prawa stanu wojennego?
- Czy zastanowiłeś się, kto popycha Twoje dziecko do awantur, kto cynicznie naraża je na utratę zdrowia a może i życia?

Nie pozwól swemu dziecku na udział w ulicznych awanturach!

Oficjalna propaganda okresu stanu wojennego.

UWAGA, STOCZNIOWCY!

Zarządzenie

Na podstawie Dekretu Rady Państwa o stanie wojennym zarządzamy zawieszenie pracy w Stoczni Gdańskiej, Stoczni Północnej, Gdańskiej Stoczni Remontowej, Stoczni Komuny Paryskiej i Stoczni Remontowej „Nauta” w Gdyni na okres od wtorku dnia 15 grudnia 1981 r. do soboty dnia 19 grudnia br. włącznie.

Zalogi otrzymują w tym czasie pełnopłatne urlopy.

Ponowne podjęcie pracy w wymienionych przedsiębiorstwach odbędzie się na podstawie przepustek specjalnych wydawanych na okres stanu wojennego.

Szczegółowy komunikat o punktach otrzymywania przepustek opublikowany zostanie w środę, 16 grudnia br. w prasie lokalnej.

Minister Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego

(-) Zbigniew Szalajda

Kierownik Urzędu Gospodarki Morskiej

(-) Stanisław Bejger

Warszawa, dnia 14 grudnia 1981 r.

Dyrekcje stoczni proszą o nieprzybywanie do pracy

Trybuna Ludu

ORGAN KOMITETU CENTRALNEGO POLSKIEJ ZJEDNOCZONEJ PARTII ROBOTNICZEJ
Nr 292 (11411) Rok wyd. 19303 Warszawa, poniedziałek 14 grudnia 1981 r. Nadpła 1.337 754 złp. Cena 2 zł AAA

WOJCIECH JARUZELSKI: Zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!

Ukonstytuowała się Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego Rada Państwa wprowadziła stan wojenny na obszarze całego kraju Przemówienie gen. armii W. Jaruzelskiego

Wojciech Jaruzelski w swoim przemówieniu przed Radą Państwa powiedział: „W tym trudnym momencie historii naszego państwa zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!”

Tak wzywają nas powołania naszego Państwa. W tym trudnym momencie historii naszego państwa zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!”

Wojciech Jaruzelski w swoim przemówieniu przed Radą Państwa powiedział: „W tym trudnym momencie historii naszego państwa zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!”

Tak wzywają nas powołania naszego Państwa. W tym trudnym momencie historii naszego państwa zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!”

Proklamacja Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego

Wojciech Jaruzelski w swoim przemówieniu przed Radą Państwa powiedział: „W tym trudnym momencie historii naszego państwa zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!”

Tak wzywają nas powołania naszego Państwa. W tym trudnym momencie historii naszego państwa zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!”

Wojciech Jaruzelski w swoim przemówieniu przed Radą Państwa powiedział: „W tym trudnym momencie historii naszego państwa zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!”

Tak wzywają nas powołania naszego Państwa. W tym trudnym momencie historii naszego państwa zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!”

Obwieszczenie Rady Państwa

Wojciech Jaruzelski w swoim przemówieniu przed Radą Państwa powiedział: „W tym trudnym momencie historii naszego państwa zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!”

Tak wzywają nas powołania naszego Państwa. W tym trudnym momencie historii naszego państwa zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!”

Wojciech Jaruzelski w swoim przemówieniu przed Radą Państwa powiedział: „W tym trudnym momencie historii naszego państwa zwracam się do wszystkich obywateli – nadeszła godzina ciężkiej próby. Próbie tej musimy sprostać, dowieść, że Polski jesteśmy warci!”

Stan wojenny

Stan wojenny został wprowadzony o północy 13 grudnia 1981 r

- został wprowadzony niezgodnie z obowiązującym prawem,
- władzę przejęła Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego (WRON) z gen. Wojciechem Jaruzelskim jako przewodniczącym,
- najważniejsze skutki wprowadzenia stanu wojennego;
  - internowano ok. 10 tysięcy osób,
  - zawieszono działalność „Solidarności,
  - zakazano strajków i manifestacji,
  - zabroniono wydawania pism i książek,
  - wprowadzono godzinę milicyjną,
  - wprowadzono cenzurę listów i kontrolę rozmów telefonicznych,
  - zmilitaryzowano liczne fabryki i instytucje.

Stan wojenny

Reakcja społeczeństwa wobec wprowadzenia stanu wojennego

- strajki okupacyjne w 199 zakładach pracy, niektóre brutalnie rozbite przez ZOMO,
- 16 grudnia w **kopalni „Wujek”** zomowcy zastrzelili 9 górników,
- demonstracje uliczne w Gdańsku i Krakowie, rozbite przez ZOMO.

Podziemna ulotka z fotografiami górników zabitych podczas pacyfikacji KWK „Wujek” 16 grudnia 1981 r.

Stan wojenny

Opór społeczny przeciwko stanowi wojennemu

- Istniała podziemna „Solidarność”, która:
  - prowadziła nielegalną działalność wydawniczą,
  - urządzała manifestacje,
  - organizowała akcje protestacyjne (np. noszenie oporników),
  - nadawała audycje Radia „Solidarność”.

Ostatnie lata PRL

- stan wojenny został zawieszony w grudniu 1982 r., a ostatecznie zniesiony 22 lipca 1983 r.
- w 1981 r. został zamordowany przez funkcjonariuszy SB kapelan „Solidarności” ksiądz Jerzy Popiełuszko,
- w 1981 r. z inicjatywy władz zostało utworzone prokomunistyczne Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych (OPZZ),
- sytuacja gospodarcza kraju systematycznie pogarszała się – przejawem były m.in. puste półki w sklepach,
- rząd podejmował nieudane próby wyprowadzenia kraju z kryzysu.

Pokojowa Nagroda Nobla

5 października 1983 roku Norweski Komitet Noblowski przyznał Pokojową Nagrodę Nobla Lechowi Wałęsie, przewodniczącemu „Solidarności”. Dla polskiej opozycji antykomunistycznej był to dzień tryumfu, dla władz PRL katastrofy.

„Przyjmuję tę nagrodę z całym szacunkiem dla jej rangi i zarazem z poczuciem, że wyróżnia ona nie mnie, lecz jest nagrodą dla Solidarności, dla ludzi i spraw, o które walczyliśmy i walczymy w duchu pokoju i sprawiedliwości.”

Fragment przemówienia Lecha Wałęsy odczytany przez Bohdana Cywińskiego

Zgodnie z ówczesnym prawem na wyjazd za granicę Wałęsa musiał wystąpić o oficjalną zgodę do odpowiedniego urzędu. Przeciwko jego wyjazdowi przemawiało kilka względów, a wśród nich najważniejszy – możliwość nie wpuszczenia go z powrotem do kraju. Ostatecznie miejsce męża podczas ceremonii zajęła Danuta Wałęsa z ich synem, Bogdanem.

ZAPAMIĘTAJ

- 12/13 grudnia 1981 r. wprowadzono stan wojenny.
- 13 grudnia 1981 - Rada Państwa uchwała dekret o wprowadzeniu stanu wojennego. Ukonstytuowanie się Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego. Rozpoczęcie internowań kilkunastu tysięcy działaczy Solidarności.
- 16 grudnia podczas pacyfikacji w kopalni „Wujek” zomowcy zastrzelili 9 górników.
- Rodzi się opór społeczny przeciwko stanowi wojennemu.
- 22 lipca 1983 – zniesienie stanu wojennego (po 586 dniach). Rozwiązanie WRON. Ogłoszenie amnestii dla więźniów politycznych.
- 19 października 1984 r. oficerowie SB mordują księdza Jerzego Popiełuszkę, kapelana „Solidarności”.

Pytania utrwalające

- wyjaśnij znaczenie poznanych terminów,
- kim byli: Wojciech Jaruzelski, Lech Wałęsa, Jerzy Popiełuszko, Grzegorz Przemyk, Zbigniew Bujak, Bogdan Lis, Władysław Frasyniuk, Kornel Morawiecki
- zapamiętaj daty: wprowadzenia stanu wojennego (12/13 XII 1981), pacyfikacji kopalni „Wujek” (16 XII 1981), przyznania Pokojowej Nagrody Nobla L. Wałęsie (1983)
- przedstaw okoliczności wprowadzenia stanu wojennego,
- scharakteryzuj przebieg stanu wojennego,
- przedstaw reakcję społeczeństwa na stan wojenny,
- wskaż wydarzenia, które doprowadziły do upadku komunizmu w Polsce.

Ćwiczenie

Zapoznaj się z fragmentem wydanego przez opozycję w styczniu 1982 r. *Kodeksu okupacyjnego*, a następnie wyjaśnij, do kogo skierowany był skierowany. Proszę uzasadnić swoją odpowiedź.

1. Organizuj pomoc dla więzionych, ukrywających się i ich rodzin.
2. Pomagaj wyrzuconym z pracy, żeby nikt nie musiał postępować wbrew swojemu sumieniu z obawy, że jego rodzina zostanie bez środków do życia.
3. Płać składki, gromadź fundusze na pomoc dla represjonowanych [...].
5. Zbieraj informacje o represjach i oporze. Rozpowszechniaj je. Przepisuj oraz kolportuj ulotki oraz wydawnictwa niezależne.
6. Dbaj o ciągłość narodowej tradycji. Niech młode pokolenie zna historię i kulturę polską. [...]
8. W pracy stosuj bierny opór.
9. Łam bzdurne przepisy WRONy. Użyczaj swojego mieszkania ukrywającym się. Noś duże torby dla ułatwienia pracy kolporterom. Rób zamieszanie, kiedy zatrzymują kogoś na ulicy.
10. Jeśli jesteś członkiem partii, oddaj legitymację. Kolegów, którzy tego jeszcze nie zrobili, pytaj, czy rzeczywiście są po stronie tych, którzy kazali strzelać do górników w kopalni Wujek.